

Per Cornell & Fredrik Fahlander: *Social praktik och stumma monument: introduktion til mikroarkæologi*. Gotarc serie c, arkeologiska skrifter no 46. Göteborg 2002. 157 sider. ISBN 9911-85952-71-0. Bogladspris: 100 SEK.

Inden for de sidste ti år har områder af skandinavisk og særlig svensk arkæologi været præget af en meget filosofisk tilgang til det arkæologiske materiale. Den del af den postprocessuelle arkæologi, som har benyttet filosofien, er af kritikere blevet beskyldt for at høre hjemme under filosofi, kunst eller religion i stedet for arkæologi. Brugen af filosofi i arkæologien er fyldt med mange faldgruber, da fejl og misforståelser let opstår, når arkæologen bruger brudstykker af filosofisk retorik i en arkæologisk argumentation. Samtidig kan filosofien være med til at låse op for låste positioner, hvor arkæologien løber tør for traditionelle tolkningsmuligheder. Denne bogs forfattere benytter sig netop af filosofien i bestræbelserne på at konstruere en ny operativ arkæologisk teori. Bogen er således et vigtigt værk, med betydning for den svenske postprocessuelle filosofiske teoriretning, som præger skandinavisk arkæologi i dag.

Bogen vil prøve at løse op for den låste position, som forfatterne mener, at arkæologien i dag befinder sig i, og finde nye veje frem med en diskussion af social handling, materialitet og konstitutionen af arkæologiske vidnesbyrd. Dette indledes med et forslag til en operativ social teori, som ikke

gør brug af forud definerede sociale enheder som region, socialt system, kultur, samfund og etnisk gruppe. I stedet søges at identificere strukturerende handlinger eller regulerende handlinger, som opererer mellem mennesker og genstande/monumenter ubundet af rummelige og sociale grænser.

Første kapitel er en almen introduktion til bogens begrebsapparat. Det andet kapitel eksemplificerer en lang række af begreberne i forhold til spørgsmål om handling og samfundsteori. Disse afsnit er bogens bedste med en spændende og oplysende, men også kompliceret diskussion af sociale teorier i arkæologien vinklet i forhold til 1900-tallets filosofiske samfundssyn. Den franske filosof Michel Foucaults diskussion af »videns arkæologi« som historisk metode, hvor historiske dokumenter studeres som *stumme monumenter*, danner udgangspunkt for en af bogens centrale pointer: At arkæologiens materiale i sig selv er lige så værdifuldt i opbygningen af samfundsteorier som andre samfundsvidenskabelige discipliners vidnesbyrd. Det arkæologiske vidnesbyrd i form af materialet og dets relation til de menneskelige handlinger skal være det primære i enhver analyse. Efter som arkæologien i dag i vid udstrækning er præget af analogier hentet fra etnografien, er den ifølge forfatterne fastlåst i en opfattelse af fortidens samfund som udspringer af især 1900-tallets etnografiske fremstilling af »primitive« samfund og »de gode og ædle vilde«, som danner rollemodel for den arkæologiske fremstilling af fortidens folk. Denne arkæologi er en pessimistisk arkæologi, der ifølge forfatterne ikke stoler nok på bæredygtigheden af det arkæologiske materiales udsagn, men tillægger det mening hentet fra etnografiske observationer. I stedet tilskyndes en optimistisk arkæologi, hvor der arbejdes ud fra det arkæologiske materiales oprindelige kontekst og ikke en etnografisk betinget forestilling om, hvordan det kunne være.

Forfatterne vil tvinge diskussionen af den arkæologiske teoribygning i en anden retning væk fra etnografien og mod en moderne samfundsvidenskabelig orienteret opfattelse af forholdet mellem social praktik og arkæologiens stumme monumenter. Med udgangspunkt i den franske filosof Jean-Paul Sartre og hans *serialitetsbegreb* sættes fokus på handlingen frem for den handlende i relation til monumenter/omgivelser. Arkæologiens fragmenterede kildemateriale kan med udgangspunkt i serialitetsbegrebet siges at indikere et mønster af handlinger, som kan angive en social praktik i forhistorien. Denne fremstilling af menneskelige, ofte passive, ikke medviddende handlinger i relation til en given situation kan i nogen grad minde om sociologen Pierre Bourdieus berømte begreb *habitus*.

Bogen introducerer to operative begreber til brug i den metodiske tilgang til materialet, som er en forlængelse af serialitetsbegrebet; *strukturerende praktik* og *strukturerende positiviteter*. Begreberne eksemplificeres i en metafor, hvor strukturerende praktik (et givent handlingsforløb) kan ses som uens fibre i en tråd, der overlapper og vikles ind i hinanden. Eksempelvis kan en sådan fiber tænkes at være en given gravskik, hustypologi, eller kort sagt alle de mønstre, der kan udledes af materialet. Tråden, der løber ud af tidsaksen, er de strukturerende positiviteter, der repræsenterer overordnet handling.

Typologiske inddelinger i arkæologien modsvarer sjældent de sociale inddelinger i forhistorien, derfor er tekstens »fiber og tråd« metafor et kærkomment alternativ til den meget generelle lineære historietænkning, som præger arkæologien.

Mikroarkæologien tager udgangspunkt i det partikulære og det lokale i en søgen efter mere generelle aspekter af forhistoriens sociale praksis. Dermed er grunden lagt for en arkæologisk operativ teori, som ud fra et arkæologisk kildemateriale i et

begrænset område kan fortælle noget om samfundet og de sociale formationer, der som helhed har præget området. Denne metode er ikke generaliserende, men nærmere situationsorienteret. Mikroarkæologien bliver som koncept dermed en naturlig modreaktion til de generelle store linier, som mange arkæologiske teorier tegner.

I kapitlet om arkæologiens kildemateriale og operative metoder vil forfatterne vise, at arkæologien kan bidrage til samfundsteori på lige fod med eksempelvis etnografien. Herpå følger en diskussion af klassiske arkæologiske metoder, som seriation, klassifikation og multivariabel statistik, der kan understøtte en analyse. Her er ingen overraskelser, da metoderne ikke afviger fra en normal arkæologisk praksis.

Afslutningsvis i sidste kapitel om mikroarkæologi og det analytiske felt, skal den konstruerede operative mikroarkæologiske teori og metode eksemplificeres. Dette gøres ud fra tre vidt forskellige arkæologiske situationer. Denne gennemgang er meget kort i forhold til tekstens længde, og man sidder tilbage med en fornemmelse af, at forventningen om at få teorien koblet til materialet ikke bliver indfriet.

Bogen skal, som det står i den nyttige brugsanvisning på første side, ses som et indlæg til debat og ikke et færdigt værk, hvilket viser, at bogens ideer stadig er under en kontinuerlig udvikling. Dette er både en styrke og en svaghed, netop fordi en meget teoretisk diskussion, efter mit synspunkt, bedst illustreres med mange solide eksempler.

Bogen er udtryk for et ambitiøst projekt, som udstikker kursen for en ny arkæologisk tænkning, der tager udgangspunkt i det arkæologiske kildemateriale og i os som mennesker. Bogen er på mange måder nyskabende og kobler det filosofiske menneskesyn til arkæologien i en umiddelbar, på papiret, brugbar operationel teori. Arkæologien er en videnskab under udvikling, derfor er filosofiske diskussioner

som et udgangspunkt velkomne, da de er grænseoverskridende for faget og dermed innovative.

Jeanette Varberg
Institut for Antropologi, Arkæologi og
Lingvistik
Aarhus Universitet

KUML 2005

Årbog for Jysk Arkæologisk Selskab

With summaries in English

I kommission hos Aarhus Universitetsforlag